

THOMAS BREDSORFF

ET UDVALG AF
HANS FOREDRAG OG ARTIKLER

UDGIVET AF HANS HUSTRU

ANDET OPLAG

DET SCHØNBERGSKE FORLAG
ERNST BIERBERG & MICHAEL H. JENSEN

gaa. Denne Kamp bliver kun til dér, hvor der høres frit og tales frit — hvor Ærefrygten er stor nok for det levende Ord.

Her har Højskolen et stort Ansvar. I vore Dage, hvor Staten griber mere og mere om sig, ja, hvor det, der kun har Værd, naar det rører sig i fuldkommen Frihed, statsautoriseres og sættes ud for alle officielle Instrumenter — i vore Dage, i disse Tider, da skal Højskolen staa som det fri, levende Ords Borg. Ellers er dens Saga ude, og det, der har »gaaet som et levende Ord« blandt jævne Folk, bliver Bjældeklang, og Højskolen synker ned til at blive den livlige Kundskabs- og Kulturanstalt, som »Tiden« fordrer. — Gud give os Styrke til altid at tale det fri, overbevisningsbaarne Ord til Danmarks fri Ungdom. Vi, Højskolefolkene, er ganske vist kun smaa og ringe; men Idéen, den danske Højskoles Idé, er stærk. Den kan, med Guds Hjælp, bære! Gid Roskilde Højskole altid maa være denne Idés lydige Tjener.

HØJSKOLEN OG NUTIDEN

FOREDRAG VED STUDENTERKREDSSENS MØDE PAA RYSLINGE

1907

EMNET, jeg skal tale om, har jeg ikke selv valgt. Man har bedt mig behandle det. Og jeg betragter det da som et Spørgsmaal, der er stillet til mig.

Jeg kan kun svare paa det i store Træk, vil ejheller indlade mig paa Enkeltheder her.

Der er aabenbart en Del Mennesker, vistnok et grumme stort Antal, som afgjort mener, at Højskolen maa ændre sin Stilling, sætte sig ny Opgaver og finde ny Arbejdsmetoder — for at »følge med Tiden«.

Og dersom man nu vil spørge mig, om Højskolen ikke skal følge med Tiden, saa svarer jeg selvfølgelig: jo, det skal den!

Men, som vi alle véd, har vi forlængst, f. Eks. af gamle Hostrup, hørt, at »Tiden« og »Strømmen« ikke er det samme. Vi har ogsaa hørt ham synge, at

det gælder om, vi hjælpes til
at se med egne Øjne
og ret forstaa, hvad Tiden vil,
men ikke tro dens Løgne.

Det er da, kunde man vel have Lov til at mene, ikke saadan at løbe til en Forstaaelse af, hvad Tiden vil. De Kræfter, der virkelig angiver Tidens Vilje, ligger vel oftest skjult dybt nede under alt det, som foregaar for vore Øjne. Det meste af det, som kaldes »Tidens Tegn« — og som hurtigt kan udlægges af enhver habil Journalist — er kun en Krusning af »Strømmen«. Naar et Virkelighedsmenneske som Hostrup taler om at »følge med Tiden«,

da tænker han paa de ny Lag, som Tidevandet afsætter og som bliver — bliver som Grundlag for den næste Fremtid. At være uden Forstaaelse af disse Lagdannelser, det kan være skæbnesvangert. Men spørges der om, hvorledes man skal være med deri saaledes, at den ny Lagdannelse ogsaa finder Sted i en selv — thi det er at følge med Tiden — da maa Svaret blive det, Højskolen altid har givet der, hvor den var sig selv: man maa gøre sig fortløbig med Historiens Aand, følge dens Virkninger gennem Tiderne og lære af den, hvad der dybest har Virkelighedsindhold. I dette og med dette har Højskolen sit egentlige Arbejde. Og kun ved at arbejde her kan Højskolen være sikker paa at følge med Tiden saaledes, at ogsaa Nutidens levende Væsensindhold bliver dens Eje.

Nu véd jeg meget vel, at man over for dette vil, fra mange Sider i Landet, raabe: Romantik, Fantasteri, »Abstraktion«! Man vil sige som saa: Vi maa gøre opmærksom paa, at Tiden er praktisk: Højskolen er en Skole. Den skal give Svar paa de mange praktiske Spørgsmaal, som møder os overalt. At faa Besked her, det har vi virkelig Brug for. Og det er, hvad Tiden fordrer. Ja, den fordrer ydermere, at Højskolen skal tage sig af de mange Sager, der er oppe. Den skal tage Stilling til det sociale Spørgsmaal; den skal gaa i Spidsen i alle de humane Bestræbelser, som Tiden er revnefærdig af; den skal, kort sagt, altid og overalt være i Fronten. Det nyeste maa findes inden for dens Skolevægge.

Ja, det hører unægtelig til »Tiden« — som man her ideligt henviser til — at stille saadanne Fordringer. Vi kender en Del til det, ogsaa paa det særlig kristelige Omraade. Naar man, for at nævne et Eksempel, ikke vil have med kristeligt-socialt Foreninger at skaffe; naar man i hvert Fald ikke i E g e n s k a b af Kristen vil have med den ene eller den anden humane Opgave at gøre, saa kan man faa at vide, at der maa være noget muggent ved ens Kristendom — selv om det hele i og for sig aldeles ikke vedkommer Kristendommen.

Det er noget lignende, der er Tilfældet med Hensyn til Højskolen. Hvad vil det egentlig sige, at jeg som H ø j s k o l e m a n d skal have med alle disse Ting at gøre, at Højskolen skal gaa i Spidsen, saa snart der viftes med en eller anden ny Sag eller et nyt Fag? Højskolen som saadan vedkommer alt dette ingenlunde. Højskolen har i Dag som paa Kristen Kolds Tid én Opgave: den at kæmpe for Livet mod Døden i alle dens Skikkelser, den at lægge al sin Kraft ind paa at lære Ungdommen at elske Livet og hade Døden. Højskolens Opgave er at faa brudt den Skal itu, som hos den enkelte hindrer Personlighedens fri Vækst op imod Lyset. Dens Opgave er det at holde aabent Vande i den enkelte som i Folket, at holde dem, den kommer i Berøring med, i »status nascendi«, Frembringelsestilstanden — og saaledes bevare Personlighedens »Muligheds-

værdier«. Men Højskolens Opgave er ikke at sige til Folk: Kom her med jeres forskellige politiske, sociale, kirkelige, æstetiske, faglige Spørgsmaal — vi skal nok vise jer til rette med dem! Højskolen skal den Dag i Dag først og sidst vække. Hvad den kan ud over det, er maaske meget respektabelt, men for intet at regne mod dette ene: Forkyndelsen af Livet og dets uendelige Værdi, saaledes at Ungdommen vækkes til Forstaaelse deraf og Kærlighed dertil.

Og Højskolens nuværende Arbejdsmetode? Ja, den er vel ikke meget forskellig fra den gamle. Hvad Grundtvig vilde, kan maaske udtrykkes saaledes: Han vilde gennem Højskolens Arbejdere stille det personlige Liv og dets Vækst midt i Skolestuen som Oplysningsmiddel. Hvad der derfor præger Højskolen, det er ikke »vedtagne Dogmer« eller den idelige Servering af »Grundtvigs afnavede Ben« — som det saa smukt hedder i disse Tider — nej, det skulde i hvert Fald være, og er vel med Guds Hjælp ogsaa i nogen Maade dette, at der i Højskolen staar nogle Mennesker og taler ud af det, de lever i — det, der kommer til dem gennem Modersmaalet og Historien — og som er overbeviste om, at de herigennem kan give Kærlighed til det Aandsliv, intet helt Menneske kan undvære.

Og kun saaledes bliver Højskolen den fuldstændig fri Skole, der staar og falder med den personlige Grebthed. Og kun saaledes kan Højskolen blive et af de Fristeder, hvor det er muligt at arbejde med paa Menneskeliggørelsens store Sag uden at være organiseret dertil. Her har derfor Højskolen et uhyre stort Ansvar. Jeg lægger ingenlunde Skjul paa min Mening, at Højskolen og Friskolen og Frikirken — vi kan ogsaa godt nævne dem i omvendt Rækkefølge — har faaet et stort men ogsaa et herligt Ansvar, et forpligtende Adelskab: efter deres Idé er de nemlig de Steder, hvor Aandslivet endelig engang er uofficielt! I Tider som vore er her noget, der kan baade styrke og ængste en Højskolemand. Jeg tror, at om vi svigter her, da vil det Isdække af Organisation, som breder sig Dag for Dag, snart have baandlagt for meget. Der er nemlig snart ikke den Idé — om man vil: det Ideal — som ikke organiseres eller sættes ud for officielle Instrumenter. Saa længe Officialiteten kun bæres af den udemokratiske Embedsstand, kunde der ikke her ske saa store Ulykker. Men nu, da det officielle breder sig overalt, fordi Demokratiet selv er blevet officielt, nu kniber det! Og nu ser man det, der kun har Værd, naar det lever sit eget Liv — naar det vokser som Blomsten i Solskinnet — nu ser man dette overtaget af det Offentlige. Nu ser man f. Eks. Fædrelandskærligheden varetaget af højofficielle Foreninger — under allerhøjeste Protektorat — ja, man ser alt det, som nødvendigvis maa sky det officielle, om det ikke skal afsvides i dets Ørkenvinde, organiseres — i den bedste Mening, selvfølgelig, men til dets Undergang i Folket, om ikke Fristederne bevares.

Det er uendelig vigtigt, at Højskolen røgter sit Kald saaledes, at det føles af enhver: Her i Højskolen er det anderledes. Her er den fri Forkyndelse og den fri Tilegnelse! Det er et Livsspørgsmaal for os at optræde saaledes, at man ikke kan tage fejl af os — saa man ikke søger os af andre Grunde end dem, der alene hører Personlighedslivet, Aandslivet til.

Tager vi vort Stade her, da er vi i Virkeligheden ogsaa uangribelige. Alle de Fordringer, man maatte kunne finde paa at stille til os, preller af, vi behøver ikke at tage Hensyn til dem — thi det hele hører det fri Personlighedsliv til og det alene — og vi anbefaler os — for at bruge dette gamle Udtryk — alene til Menneskers indre personlige Afgørelse.

Men — Højskolen er ved at svække sig selv i denne sin Stilling. Jeg vil sige det rent ud: Der er for mig ingen Tvivl om, at vi ikke behøver at gaa saa meget længere ned ad Fagundervisningens Skraaplan, inden det vil hævne sig i en almindelig Svækkelse af vor Kraft. Her har vi i Sandhed villet følge med Tiden paa en Maade, som vistnok er ganske uforsvarlig. Og Højskolen har Gang paa Gang herved givet Anledning til den skammelige Misforstaaelse, at dens Opgave skulde være en anden end den rent almenmenneskelige. Det er Mennesker, ikke Fagfolk, vi skal tage Sigte paa. Der er nok, der danner Fagfolk og meget, meget bedre vel, end vi kan. Vi faar ved vor Geskæftighed her kun det blakkede over os, som ganske vist er Tidens Yndlingsfarve, men som vi burde holde os for gode til at flagre med. Tro mig: jeg taler her som en, der elsker Højskolen og ikke kan slaa sig til Ro med det næstbedste, men vil det allerbedste for den. Og jeg er overbevist om, at vi her løber en gruelig Fare. — Ganske vist — det er maaske sandt nok, at det foreløbig er Indre Missions Højskoler, som har sat, hvad man har kaldt »Rekorden« i Retning af Fag-Maskepiet. Der foreligger f. Eks. et Avertissement i Øjeblikket, som ser saaledes ud: »N. N. Højskole aabnes 3. November. Foruden de almindelige Højskolefag undervises der i Havebrug, Landbrug, Landbrugets Bierhverv, Husflid, Musik, Sprog m. m.« Man ser, hvorledes »de alm. Højskolefag« ligesom forsvinder i deres sølle Almindelighed og afgiver Plads for Undervisningen i — »m. m.« Naa, det kan jo være det samme med Missionen for saa vidt, men mon Grundtvigianerne har saa meget her at lade dem høre?

Det er utvivlsomt, at man opdrager Ungdommen til at spørge, om alt dette praktiske findes paa en Højskoles Program »foruden« disse noksom bekendte, selvfølgelige og nødvendige »alm. Højskolefag«. Kort sagt: Man lærer Ungdommen at betragte dette aandelige som det mindre væsentlige. Men i og med Højskolens Idé er det, efter min Mening, givet, at man slet ikke har Lov til at udsætte de unge for den Fristelse, som det er at give dem faglig Uddannelse samtidig med, at man vil samle deres Sind om det aan-

delige. Ja, det er et Spørgsmaal, om man bør have en saadan Uddannelsesanstalt »i venlig Forbindelse« med sin Højskole, selv om den slet ikke gaar i ét med den. Thi det maa vi ikke glemme: i den Alder, hvori vi faar Eleverne, da er det virkelig muligt at samle dem om Aandslivet a l e n e — maaske det eneste Tidspunkt i manges Liv. Da kan de komme til Forstaaelse af, at det aandelige har s e l v s t æ n d i g Værdi, og derved faa et Indtryk, som kan vare Livet igennem. — Og, ikke mindst: Vi samler dem endnu engang, inden de gaar ud i Livet, om det, som kommer os alle ved — om det fælles menneskelige. Og deri ligger den store Velsignelse for hele Folket.

Nej, der maa ikke gives Køb over for »Tidens« praktiske Fordringer her! Tværtimod! Nu gælder det — thi nu presser Fordringerne paa som aldrig før. Højskolen er et af Folkets Bolværker mod Materialismen — kan blive et af de stærkeste — blot den er tro mod sin Fortid.